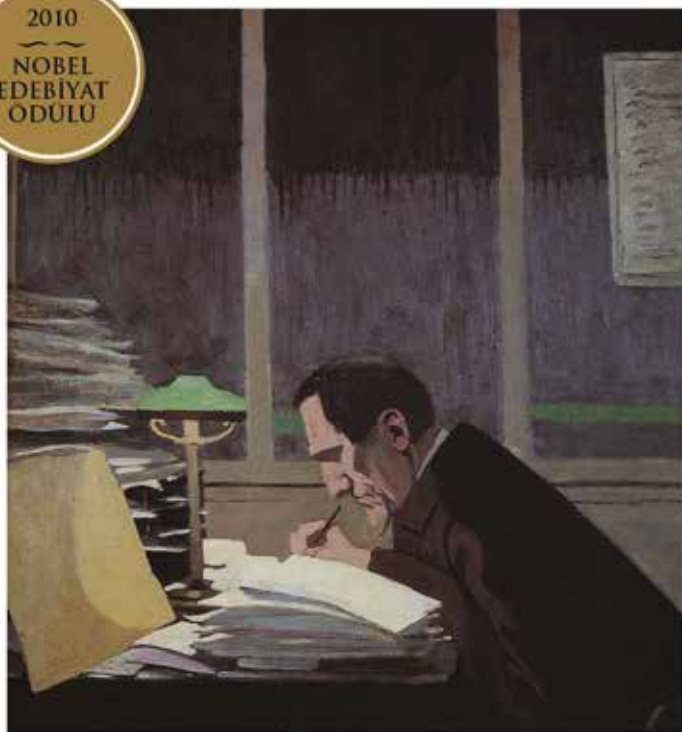


MARIO VARGAS LLOSA

GENÇ BİR
ROMANCIYA
MEKTUPLAR

2010
NOBEL
EDEBİYAT
ÖDÜLÜ



DENEME

Çeviri: EMRAH İMRE

❤️
CAN

4.
BASKI



MARIO VARGAS LLOSA

GENÇ BİR
ROMANCIYA
MEKTUPLAR

Can Çağdaş

Genç Bir Romancıya Mektuplar, Mario Vargas Llosa

İspanyolca aslından çeviren: Emrah İmre

Cartas a un joven novelista

© 1997, Mario Vargas Llosa

© 2012, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells S.A. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2012

4. basım: Ocak 2021, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 500 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Editörler: Olcay Öztunalı-Sabri Gürses

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak resmi: © Shutterstock / Félix Vallotton

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-1524-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750715242

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MARIO VARGAS LLOSA

GENÇ BİR
ROMANCIYA
MEKTUPLAR

DENEME

2010 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

İspanyolca aslından çeviren

Emrah İmre



Mario Vargas Llosa'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yeşil Ev, 1984

Kent ve Köpekler, 1984

Palomino Molero'yu Kim Öldürdü?, 1991

Elebaşılar / Hergeleler, 1992

Üvey Anneye Övgü, 1992

Mayta'nın Öyküsü, 1992

Julia Teyze, 1994

And Dağlarında Terör, 1996

Masalıcı, 1996

Don Rigoberto'nun Not Defterleri, 2002

Teke Şenliği, 2003

Cennet Başka Yerde, 2006

Kelt Rüyası, 2011

Ketum Kahraman, 2014

Hıncır Kız, 2015

MARIO VARGAS LLOSA, 1936'da Peru'nun Arequipa kentinde doğdu. Başkent Lima'daki Leoncio Prado Askerî Okulu'nda edindiği kişisel deneyimlerden yola çıkarak kaleme aldığı ilk romanı *Kent ve Köpekler*'le (1963) kısa sürede üne kavuştu. İlk romanını 1966'da *Yeşil Ev*, 1969'da *Conversación en la catedral* (Katedralde Konuşmalar), 1973'te *Yüzbaşı ve Kadınlar Taburu*, 1977'de *Julia Teyze* izledi. *La guerra del fin der mundo* (Dünyanın Sonunu Getiren Savaş), *Masalca*, *Üvey Anneye Övgü*, *Don Rigoberto'nun Not Defterleri*, *Palomino Molero'yu Kim Öldürdü?*, *Mayta'nın Öyküsü*, *Teke Şenliği*, *Cennet Başka Yerde* gibi yapıtlarıyla günümüzün en seçkin yazarları arasındaki yerini aldı. 1993'te yayımlanan *And Dağlarında Terör* adlı romanı Planeta Ödülü'ne değer görüldü. Edebiyat eleştirisi alanında ise Gabriel García Márquez, Flaubert, Sartre ve Camus'nün yapıtları üzerine kitaplar yayımladı. 1990 yılında Demokratik Cephe'nin adayı olarak katıldığı başkanlık seçimlerinde Alberto Fujimori karşısında başarılı olamadı. 2010'da Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldı.

EMRAH İMRE, 1980'de İstanbul'da doğdu. Auckland Üniversitesi'nde Dilbilim ve Karşılaştırmalı Edebiyat öğrenimi gördü. İngilizce, Portekizce, İspanyolca ve Fransızcadan çeviriler yaptı. José Saramago, Gabriel García Márquez, Luisa Valenzuela, Mario Vargas Llosa, Carlos Fuentes, Virginia Woolf, Luis Sepúlveda, Gilbert Adair, Daniel Galera, Samanta Schweblin, César Aira gibi yazarların eserlerini Türkçeye çevirdi. 2011'den beri Can Yayınları'nda editörlük yapan Emrah İmre, İsveç ve Yeni Zelanda'dan sonra yaşamını Brezilya'da sürdürmektedir.

İçindekiler

I. Tenya Benzetmesi	11
II. Catoblepas	23
III. İnanırcılık	31
IV. Üslup	37
V. Anlatıcı Mekân	47
VI. Zaman	61
VII. Gerçeklik Düzeyi	75
VIII. Dönüşümler Ve Niteliksel Sıçrayış	87
IX. Matruşka	97
X. Gizli Bilgi	105
XI. Bardak Telefonu	115
XII. Sonsöz Üslubu	123

I

TENYA BENZETMESİ

Sevgili Dostum,

Mektubunuz beni duygulandırdı çünkü okurken on dört-on beş yaşlarındaki kendi halimi hatırladım. General Odría diktatörlüğünün kül rengi Lima'sındaydım. Bir gün yazar olacağımı hayal ederek heyecanlanıyor, bunun için hangi yolu izleyeceğimi bilmediğim için üzülüyordum. Mutlak bir emir gibi algıladığım bu mesleğin hatlarını belirginleştirmeye nereden başlayacağımı bilmiyordum; hususi panteonuma yerleşmeye başlayan Faulkner, Hemingway, Malraux, Dos Passos, Camus ve Sartre gibi yazmak, beni büyüleyen bu yazarlar gibi ben de yazdıklarımla okurlarımı büyülemek istiyordum.

Kim bilir kaç kez onlara mektup yazmayı (o sıralar hepsi hayattaydı) ve nasıl yazar olunacağına dair öğüt istemeyi aklımdan geçirdim. Ama çekingenliğimden ya da elimi kolumu bağlayan kötümserliğimden dolayı bu düşüncemi asla hayata geçiremedim (Hiçbirinden yanıt gelmeyeceğine eminken mektup yazmak neye yarardı?); edebiyatın çoğunluk için bir şey ifade etmediği ve yasadışı bir iş gibi toplumsal yaşamın kuyusunda güçbela hayatta kaldığı ülkelerde birçok gencin mesleki hayallerini hüsrana uğratan bir kötümserlikti bu.

Anladığım kadarıyla siz bahsettiğim türde bir tu-

tukluğu hiç yaşamamışsınız. Girişmeyi arzuladığınız ve mucizeler getireceğini umduğunuz (mektubunuzda sözünü etmeseniz de beklentinizin böyle olduğuna eminim) macera için iyi bir başlangıçtır bu. Size naçizane tavsiyem böyle iyi bir başlangıca güvenmemeniz ve başarı konusunda fazla hayale kapılmamanızdır. Başarıya ulaşmamanız için elbette herhangi bir sebep yok, ama azim gösterip kitabınızı yazar ve yayımlarsanız çok geçmeden ödüllerin, şöhretin, kitap satışlarının ve toplumsal saygınlığın başka hiçbir güce boyun eğmeyen, hatta bazen hak edenleri ezip hak etmeyenleri kollayan, kendine has bir güzergâhı olduğunu anlayacaksınız. Öyle ki, başarıyı mesleğinin temel güdüsü olarak gören kişiler muhtemelen hayal kırıklığına uğrayacaklar ve edebiyatın (sayısı gayet kısıtlı) birkaç yazarın yarattığı izlenimin aksine şaşaalı ve parasal getirisi yüksek bir meslek olmadığını göreceklerdir. İki arasında fark vardır.

Edebiyat mesleğinin en önemli özelliği belki de meslek sahipleri için en büyük karşılığının, icrasının kendisinde saklı olmasıdır, öyle ki bu karşılık eserin sağlayacağı başarılardan çok, ama çok daha değerlidir. Edebiyat mesleği konusundaki nice muğlak fikrimin arasında güvenle arkasında durabileceğim yegâne fikirden biridir bu: Yazar, yazmanın başına gelmiş, gelebilecek en harika şey olduğunu yüreğinde hisseder, zira yazarlık sayesinde hayatını son derece keyifli bir biçimde kazanabilir, dahası yazdıkları aracılığıyla toplumsal, siyasi veya ekonomik karşılıklar edinebilir.

Bana kalırsa mesleğimiz, insanı hem coşturan hem de kıvrandıran, “Nasil yazar olunur?” sorusunu irdelemek için vazgeçilmez bir başlangıç noktasıdır. Muğlaklık ve öznellik kuşatılmış, gizemli bir meseledir. Ama bu gizemlilik konuya akılcı bir açıklama getirmeye, romantiklerin yazarın çevresine sardığı ve onu tanrıların seçil-

miş kulu addeden, insanüstü güçlerle donanmış üstün bir varlığa dönüştüren, insan ruhunun kendi kendini yüceltmesini sağlayan o taşkın kutsal sözcükleri ona yazdıran ve bu Güzellik (ilk harfi kasten büyük) sayesinde onu ölümsüzlüğe ulaştırması beklenen bağınazlıktan ve kibire bulanmış kof efsaneleştirmeden kaçınmaya engel oluşturmaz.

Günümüzde hiç kimse edebî veya sanatsal mesleklerden bu şekilde bahsetmez, ama bugün sunulan açıklama eskisine göre daha gösterişsiz ve kadercilikten uzak olmasına rağmen muğlaklığından bir şey kaybetmiş değildir; kökeni belirsiz bu mesleği icra eden bazı kadın ve erkekler hayatlarını yazmaya adar, bunu bir sorumluluk, hatta mecburiyet olarak görürler, zira yalnızca bu meslek sayesinde –örneğin öyküler yazarak– kendilerini başarılı hisseder, kendileriyle barışık hale gelir, yaşamlarını harcadıkları duygusuna kapılıp kahrolmadan ellerinden gelenin en iyisini ortaya koyarlar.

Ben insanın rahme düşmesinden itibaren yürürlüğe giren bir kaderle dünyaya geldiğine; yarattığı varlıklara yetenek, yeteneksizlik, iştah ve iştahsızlık dağıtan keyfî bir kutsal varlık tarafından yazılan ya da tesadüf eseri ortaya çıkan bir kaderin varlığına inanmıyorum. Ayrıca artık gençliğimde, Fransız varoluşçuların –özellikle Sartre’ın– iradecilik düşüncesine kapılmışken inanmış olduğum şeylere de inanmıyorum: mesleğin aynı zamanda bir *seçim* olduğuna, bağımsız hareket eden ve kişinin geleceğine karar veren bir iradenin varlığına inanmıyorum. Aslında edebiyat mesleğinin müstakbel yazarların genlerine işlemiş bulunmadığına, kaderle alakası olmadığına inansam, disiplin ve azmin kimi durumlarda dahiler ortaya çıkarabileceğine katılsam da edebiyatı meslek edinmenin sadece özgür bir seçimle açıklanamayacağını düşünüyorum. Bence bu özgür seçim ancak ikinci safhada

vazgeçilmez hale gelir, yani doğuştan gelen ya da çocuklukta veya ilk gençlikte işlenmiş bir öznel eğitimin ardından gelir; rasyonel seçim bu özelliği güçlendirse de onu sıfırdan inşa etmez.

Kuşkumda haklıysam (yanılma olasılığım elbette haklı olma olasılığımın yüksektir), kadınlar veya erkekler çocukluklarında veya ilk gençliklerinde kişiler, olaylar, anekdotlar ve yaşadıkları dünyadan farklı dünyalar hayal etmek gibi zamansız bir *eğilim* geliştirirler; daha sonraları edebiyat mesleği diye adlandırılacak şeyin başlangıç noktası işte bu eğilimdir. Hayal gücünün kanatlarına binerek dünyanın gerçeklerinden, hayatın gerçekliğinden uzaklaşma arzusuyla edebiyatın icrası arasında çoğu insanın asla aşamayacağı bir uçurum uzanır. Bunu aşmayı ve diğer tarafa geçmeyi başaranlar, yazarak dünyalar inşa eden ve yazar adı verilen azınlıktır; yazarlar biraz önce bahsettiğimiz eğilime Sartre'ın *bir seçim* dediği iradeyi eklerler. Yazar olmaya bir anda karar vermişlerdir. Kendi tercihlerini uygulamışlardır. Önceleri zihnin esrarlı ve kavranması güç topraklarında başka yaşamlar ve dünyalar hakkında masallar anlatmakla yetinseler de yaşamlarını, mesleklerini yazılı sözcüklere dökmeyi merkeze alarak kurmuşlardır. Siz de şu anda aynen bunu yaşamaktasınız: Bu çetin ve çekici koşullar içinde kararınızı vermekle kalmayıp kurmaca bir gerçekliği hayalinizde yaratmaktan memnun olacak, onu yazı yoluyla somutlaştıracaksınız. Böyle yapmaya karar verince son derece önemli bir adım atacak olsanız bile, gelecekte yazar olabileceğiniz güvenmesini vermez bu. Ama yazar olmak için çabalamak, yaşamını bu amaç etrafında düzenlemek yazar olmanın – yegâne– başlangıcıdır.

Acaba varlıklar ve hikâyeler uydurmaya yol açan ve yazarlık mesleğinin başlangıç noktası olan bu zamansızlık eğiliminin kaynağı nedir? Bence bu sorunun cevabı

belli: Başkaldırı. Kendi kurguladığı yaşamları gerçekliğe yeğleyen kişi böylece hem yaşamı ve gerçek dünyayı olduğu gibi görmeyi dolaylı yoldan eleştirip reddettiğini, hem de bunların yerine kendi hayalinin ve tutkusunun ürünlerini koyma arzusunu belirtmiş olur. Gerçek gerçeklikle, yaşadığı yaşamla barışık biri kendini böyle fani ve hayalî bir işe –yani kurmaca dünyalar yaratmaya– neden adar? Şöyle düşünelim: Başka yaşamlar ve başka insanlar yaratma mekanizmasının yardımıyla bu son bahsettiğimize baş kaldıran kişinin bu davranışının altında bin türlü sebep yatıyor olabilir. Özverili de olabilir bencil de, cömert de olabilir cimri de, eğitilmiş de olabilir eğitimsiz de... Bana göre bütün edebî mesleklerin özünde yatan bu temel gerçeklik sorgulamasının hiçbir önemi yoktur. Asıl önemli olan, bu reddetmenin, insanı yaşayanların katı ve nesnel dünyasını kurmacanın narin ve geçici içeriğiyle doldurma işine (ki mızrağını kaldırıp yeldeğirmenlerine saldırmak kadar donkişotluk bir iştir bu) heveslendirecek kadar güçlü olmasıdır.

Yine de, kurgunun geçiciliğine ve onun öznel, farazi ve tarihsellikten uzak bir biçimde gerçekleşmesine rağmen bu iş gerçek dünyada, yani etten kemikten insanların dünyasında, uzun vadeli etkiler bırakır.

Gerçekle düşülen bu tezat (ki edebiyata, edebiyat mesleğine gönül vermenin gizli sebebi de budur aslında) edebiyatın bizim adımıza, belli bir döneme, kendine özgü biçimde tanıklık etmesini sağlar. Kurmaca eserlerin (bilhassa en etkililerin) betimledikleri yaşam asla onu hayal eden, yazan, okuyan ve öven kişilerin *gerçekten* yaşadıklarıyla aynı değildir, tam tersi, gerçekte yaşayamadıklarını yapay yoldan yaratmak zorunda kaldıkları bir kurmacadır; bu yüzden feragat ederek diğer yaşamlarını, yani düşler ve kurmacalarla dolu yaşamlarını dolaylı ve öznel bir biçimde yaşamakla yetinirler. Kurmaca derin

bir gerçekliği gizleyen bir yalandır; erkek ve kadınların yaşamlarının belli dönemlerinde sahip olmak isteyip olmadıkları için uydurmak zorunda kaldıkları, yaşanmamış bir yaşamdır. Kurmaca, Tarihin yüzü değil, ters yüzü veya yansımasıdır; başarılı olmayan, dolayısıyla da gerçek yaşamın tatmin etmekten aciz olduğu arzuları bastırmak, kadın ve erkeklere etraflarında keşfettikleri boşlukları bizzat uydurdukları hayaletlerle doldurtup do-nattırmak için hayal gücü ve sözcükler aracılığıyla yaratılması gereken tarafıdır.

Bu başkaldırı elbette görecelidir. Birçok öykü yazarı bu başkaldırının bilincinde bile değildir ve hayalperest mesleklerinin asi özünün bilincine tesadüf eseri vardıkları takdirde şaşırır ve korkarlar, zira halkın arasındayken kendilerini içinde buldukları dünyaya baş kaldıran gizli sabotajcılar olarak görmezler. Öte yandan bu hayli pasif bir başkaldırıdır; sonuçta kurmacalardaki soyut yaşamları hayal etmenin gerçek dünyaya ne zararı olabilir? Böyle bir rekabet gerçek yaşam için nasıl bir tehdit oluşturabilir? İlk bakışta hiçbir tehdit oluşturmadığı sanılabilir. Neticede bir oyundan ibaret, değil mi? Hem oyunlar kendi sınırlarını genişletmeye niyet etmedikçe ve gerçek yaşama bulaşmadıkça tehdit oluşturmazlar. Kuşkusuz, kurmacayla yaşamı karıştırmaya girişen ve yaşamı kurmacalarda görüldüğü şekle sokmaya çalışanlar –örneğin Don Quijote ya da Madam Bovary– trajik sonuçlarla karşılaşacaklardır. Böyle davrananların korkunç hüsranlara kapılmaları işten bile değildir.

Yine de edebiyat oyunu tehlikesiz değildir. Yaşamın gerçekliğine samimi bir memnuniyetsizlikle karşı koymanın ürünü olan kurmaca aynı zamanda huzursuzluk ve memnuniyetsizliğin de kaynağıdır. Zira okuma yoluyla büyük bir kurmaca *yaşayan* –yukarıda bahsettiğim Cervantes ve Flaubert karakterleri gibi– kişiler gerçek

yaşama, sınırlarının ve kusurlarının çok daha bilincinde olarak; gerçek dünyanın, yaşanan yaşamın romancılar tarafından uydurulan yaşama nazaran çok daha yavan olduğunu anlamış olarak dönerler. Gerçek dünyanın karşısında duyulan, iyi edebiyatın yüreklendirdiği bu huzursuzluk belli koşullar sağlandığı takdirde otoriteye, kurumlara veya kurumlaşmış inançlara karşı bir başkaldırıya da dönüşebilir.

İspanyol Engizisyonu'nun kurmaca eserleri tehdit olarak görmesi, onları acımasızca sansürleyip üç yüz sene boyunca Amerika'daki bütün sömürgelerinde yasaklamak gibi aşırılıklara imza atması da bu yüzdendir. Bunun bahanesi, bu gerçekdışı öykülerin yerlileri Tanrı'dan uzaklaştırma ihtimaliydi; zaten teokratik toplumların en büyük kaygısı Tanrı'dan uzaklaşmaktır. Vatandaşların yaşamlarını kontrol etmeye yeltenen bütün yönetim ve rejimler, tıpkı Engizisyon gibi, kurmaca esere güvenmemiş ve onları gözetim altında tutup evcilleştirmiş, yani sansüre tabi tutmuşlardır. Kavramları karıştırmamak lazım: Kurmacalar yaratmak, her ne kadar zararsız da görünse, özgürlüğü kullanmak ve o özgürlüğü engellemek isteyen (dindar ya da laik) kişilere karşı sesini yükseltmektir. Bütün diktatörlüklerin –faşizmin, komünizmin, İslami kökten dinci rejimlerin, Afrika'daki veya Latin Amerika'daki askerî yönetimlerin– sansür denen deli gömleğini zorla giydirerek edebiyatı kontrol etmeye çalışmalarının sebebi budur.

Ama böyle genel düşüncelere kapılıp meselenin özünden fazla uzaklaşmayalım. Yine özele dönelim. Kendinizi tarttınız, böyle bir eğilim hissettiniz, üstüne iradenizi kattınız ve benliğinizi edebiyata adamaya karar verdiniz. Peki şimdi ne olacak?

Edebiyat merakınızı kaderinizmiş gibi görüp benimsemiş kararınız uşaklığa, hatta köleliğe dönüşmelidir.

Gözünüzde canlandırabilmeniz için daha ayrıntılı anlatmam gerekirse, yaptığınızı XIX. yüzyılda bedenlerinin fazlaca kalınlaştığını düşünen ve periler gibi incecik olabilmek için tenya yutan hanımların yaptığına benzetmek istiyorum. Karnında bu korkunç paraziti taşıyan birini görme fırsatınız oldu mu hiç? Benim oldu ve bu hanımların hepsinin güzellik uğruna kahraman, hatta şehit ilan edilmeyi fazlasıyla hak ettiklerine sizi temin ederim. Altmışlı yılların başında Paris'te José María adlı çok sevdiğim bir arkadaşım vardı, ressam ve sinemacı olan genç İspanyol dostum bu beladan mustarıpti. Tenya yerleştiği organizmayla özdeşleşir, ondan beslenir, onun sayesinde büyüüp güçlenir; semirip sömürdüğü bu bedenden atılması son derece zordur. José María karnını mesken tutan ve aç kalınca onu katlanılmaz sancılarla kıvrandıran hayvanı yatıştırmak için devamlı yiyip içmesine (özellikle de süt içmesine) rağmen giderek zayıflıyordu. Yiyip içmesi tenyanın keyfi ve arzusuna göreydi, kendininkine değil. Bir gün Montparnasse'taki küçük bir bistroda oturmuş sohbet ederken beni şaşkına çeviren bir itirafta bulundu: "Birlikte bunca şey yapıyoruz. Sinemaya, sergilere gidiyoruz, kitapçılarda dolaşyoruz, siyaset, kitaplar, filmler ve ortak arkadaşlarımız hakkında saatlerce konuşuyoruz. Kendin eğlendiğin için benim de bunları eğlenmek için yaptığımı sanıyorsun. Ama yanılıyorsun. Ben bunları onun için, tenya için yapıyorum. Bu hissi içimden atamıyorum: Artık hayatımdaki her şeyi kendim için değil, içimde taşıdığım ve beni kendine uşak eden bu varlık için yapıyorum."

O günden beri yazarların durumunu arkadaşım José María'nın karnında tenya taşıdığı döneme benzetmekten kendimi alamam. Edebiyat mesleği bir hobi, bir spor veya boş vakitlerde icra edilen kibar bir oyun değildir. Ayrıcalıklı ve ayırıcı bir fedakârlık, önüne başka hiçbir

şeyin geçemeyeceği bir öncelik, kurbanlarını (kutlu kurbanlarını) köleye dönüştüren özgürce tercih edilmiş bir uşaklıktır. Paris'teki arkadaşımda olduğu gibi, edebiyat varoluşu işgal eden, insanın yazmaya ayırdığı saatlerden taşan ve diğer her işin içine sızan devamlı bir faaliyet haline gelir, çünkü yazarın yaşamından beslenen edebiyat mesleği aslında işgal ettiği bedenden beslenen ince uzun bir tenyadan çok farklı değildir. Flaubert, "Yazmak yaşamının bir biçimidir," demiştir. Diğer bir deyişle, bu çekici ve sömürücü mesleğe gönül verenler yaşamak için yazmazlar, yazmak için yaşarlar.

Yazarlık mesleğini tenyaya benzetme fikri pek de yeni sayılmaz. Bunu kısa bir süre önce, mesleğini içine yerleşen bir kurda benzeten Thomas Wolfe'un (Faulkner'in ustası ve *Of Time and the River* [Zaman ve Irmak Üzerine] ve *Look Homeward, Angel* [Bu Melek Satılık Değil] adlı iki iddialı romanın yazarıdır) yazdıklarını okurken keşfettim:

Rüyam tamamen bitmişti artık; çocukluğumun o merhametli, karanlık, tatlı ve unutulmuş rüyası... Kurt kalbimi delip geçmiş, kıvrım kıvrım uzanarak beynimden, ruhumdan, hafızamdan besleniyordu. Sonunda kendi yangınima hapsoldüğümü, kendi alevlerim tarafından tüketildiğimi, hayatımı yıllardır sömüren bu azgın ve doyumsuz arzunun beni kancasıyla paramparça ettiğini biliyordum. Çok geçmeden beynimde, kalbimde veya hafızamdaki ışıldayan bir hücrenin ebediyen, gündüz gece demeden, uyanık olduğum veya uyuduğum her ânımda parıldayacağını biliyordum; kurt beslendikçe ışığın artacağını; hiçbir eğlencenin, yemeğin, içkinin, gezintinin veya kadının onu söndüremeyeceğini ve ölüm mutlak ve ebedî karanlığıyla ömrümü örtene dek ondan kurtulamayacağımı biliyordum.

Nihayet yazara dönüştüğümü anladım; yaşamını bir yazarınkine dönüştüren insanların ne yollardan geçtiklerini nihayet anladım.¹

Bence gerçek anlamda yazar olmanın ve kendini aşan bir eser yazmanın şartlarını yerine getirebilecek yegâne kişiler edebiyatı tıpkı bir din gibi kabul eden, vakitlerini, enerjilerini, gayretlerini bu uğraşa adamaya hazırlıklı olanlardır. Yetenek veya deha adını taktığımız şu gizemli şey erken gelişerek, pat diye ortaya çıkmaz (en azından romancılar arasında böyledir, ama şairler veya müzisyenler arasında bazen ortaya çıkabilir, bunun en klasik örnekleri kuşkusuz Rimbaud ve Mozart'tır), disiplin ve azim dolu yılları kapsayan uzun bir sürecin ardından doğar. Erken gelişmiş romancı diye bir şey yoktur. Büyük ve önemli romancıların hepsi çıraklık denebilecek bir yazarlık döneminden geçmiş, gösterdikleri istikrar ve inanç sayesinde yeteneklerini geliştirmişlerdir. Dehası henüz ergenlik çağındayken parlayan Rimbaud haricinde, yeteneklerini zaman içinde geliştirenlere örnek gösterdiğimiz bu yazarlar yazmaya daha yeni başlamış biri için oldukça cesaret verici, değil mi?

Şayet bu konu, yani edebî dehanın gelişmesi konusu, ilginizi çekiyorsa Flaubert'in hayli kabarık miktardaki yazışmalarını okumanızı tavsiye ederim, özellikle de sevgilisi Louise Colet'ye 1850 ile 1854 arasında, yani ilk başyapıtı *Madame Bovary*'yi yazdığı yıllarda gönderdiği mektupları. Bu yazışmaları okumak ilk kitaplarımı kaleme alırken çok işime yaradı. Bütün kötümserliğine ve mektuplarının insanlığa karşı hakaretlerle dolu olmasına rağmen Flaubert'in edebiyat aşkı sınırsızdı. Bu yüzden

1. Thomas Wolfe, *The Story of a Novel* (Bir Romanın Öyküsü) kitabından.

mesleğini ölüm kalım meselesi haline getirmiş, takıntıya varan bir kararlılıkla ve akıl almaz bir titizlikle kendini gece gündüz yazmaya adanmıştır. Böylece sınırlarını aşmayı başararak (ki bu sınırlar dönemin roman tarzının yanında tumturaklı ve silik kalan ilk yazılarında oldukça belirgindir) *Madame Bovary* ve *Duygusal Eğitim* gibi modern romanın ilk örnekleri arasına giren romanlar yazmıştır.

Mektubumun konusuyla alakalı olarak önerebileceğim diğer bir kitapsa Kuzey Amerikalı çok farklı bir yazar olan William S. Burroughs'un *Canki* adlı romanıdır. Burroughs'un romancı yönü zerre kadar ilgimi çekmez; deneysel, psikomimetik öykülerini müthiş sıkıcı bulurum, öyle ki sonuna kadar okuyabildiğim tek bir öyküsünü bile hatırlamıyorum. Ama ilk kitabı *Canki* gerçek olaylara dayanır ve otobiyografiktir; nasıl uyuşturucu bağımlısı olduğunu ve –özgür iradesiyle halihazırda var olan bir eğilimin birleşiminden oluşan– bağımlılığının onu nasıl mutlu bir köleye, bağımlılığını titizlikle hesaplayan bir uşağa dönüştürdüğünü anlatır; bence bu kitap edebiyat mesleğinin, bu mesleğin yazarla işi arasında kurduğu eksiksiz bağımlılığın ve birinin ötekini nasıl beslediğinin kesin ve samimi bir tanımıdır.

Dostum, mektubum kısa ve öz olmasıyla bilinen bir tür –yani mektup türü– için maalesef gereğinden fazla uzadı, dolayısıyla artık veda ediyorum.

Kucak dolusu sevgiler...



Ünlü Perulu yazar Mario Vargas Llosa, iktidar yapılarını çözümlleyen, bireysel direnişleri, isyan ve yenilgileri dile getiren eserleriyle dünya edebiyatında özel bir yere sahip...



© FORTA SEZARIN

Edebiyat akli ve sağduyuyu çalıştırır; edebi yaratıcılıktaysa bu unsurların yanında sezgiye, duyarlılığa ve tahmine, hatta eleştirel bakışın ağından kurtulmayı her seferinde başaran şansa bile yer vardır. İşte bu yüzden, yaratıcılık başkasından öğrenilmez; yaratıcı olmanın tek yolu okumak ve yazmaktır. Gerisini insan kendi başına, pes etmeden düşe kalka öğrenir.

Llosa *Genç Bir Romancıya Mektuplar*'da roman sanatı hakkındaki düşüncelerini aktarıyor. Konu, biçim, üslup, zaman, mekân, anlatıcı, karakter, gerçeklik gibi unsurları kapsamlı ve çarpıcı örneklerle incelemekle kalmıyor, yazım sanatıyla yaşam arasındaki ilişkiyi de sorguluyor.

2010 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi yazar, edebiyat tutkusunun fiyizlendiği Peru'daki gençlik günlerinden başlayan on iki mektupta, Miguel de Cervantes, Gabriel García Márquez, Jorge Luis Borges, Julio Cortázar, James Joyce, Gustave Flaubert, Virginia Woolf, Ernest Hemingway, Alain Robbe-Grillet, Herman Melville, Marcel Proust ve Franz Kafka'nın da aralarında bulunduğu birçok yazarın eserlerini ve fikirlerini ele alıyor, hem genç romancılar için bir yol haritası çıkarıyor hem de roman sanatına aşına olanların alışkanlıklarını gözden geçirmelerini öneriyor.

Kapak resmi: FÉLIX VALLOTTON

ISBN 978-975-07-1524-2



9 789750 715242